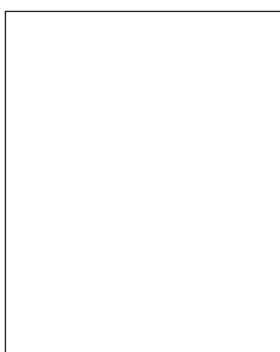

Företagsförsäkring — ur kundens perspektiv

av civilekonom **Mikael Möller**, Lagerström & Möller AB, International Adjusters

---

Mikael Möller

Denna artikel belyser översiktligt hur företagens ekonomi hänger samman med företags- och industriförsäkringen och ger exempel på hur de olika begreppen i försäkringsvillkoren kan översättas till företagens ekonomibegrepp. Det kan också finnas behov av att klargöra vad försäkringen egentligen syftar till att skydda, sett ur företagets (kundens) perspektiv. Eftersom det finns anledning att tro att försäkringsbolagen tänker utifrån gällande försäkringsvillkor, medan företagen tänker utifrån sina bokslut, så synes det finnas behov av att känna till sammanhangen, inte bara vid tecknande av försäkring utan kanske framför allt vid reglering av företagsskador.

Artikeln belyser svenska förhållanden men resonemangen torde vara allmängiltiga i övriga Norden.

Företagsekonomisk avgränsning

Företagsekonomi spänner över ett brett område såsom redovisning, marknadsföring, strategisk planering, organisationslära, investering och finansiering etc. Här skall vi emellertid endast uppehålla oss vid företagets redovisning. Vi kan då konstatera att oavsett företagsform (Aktiebolag, Handelsbolag etc) måste alla företag upprätta årsbokslut för varje räkenskapsår (med undantag för mycket små företag). Detta följer av reglerna i Bokföringslagen. Årsbokslutet utgör i princip den enda handling som i siffror visar hur ett företags resultat och ekonomiska ställning ser ut för det gångna räkenskapsåret. Ett räkenskaps-

år omfattar normalt 12 månader och kan för Aktiebolag och Ekonomiska föreningar avslutas 31/12, 30/4, 30/6 eller 31/8. För övriga företagsformer är räkenskapsåret normalt lika med kalenderåret. Ett årsbokslut innehåller en balansräkning och en resultaträkning. Bokföringslagen och rekommendationer inom redovisningsområdet ger anvisningar om hur balans- och resultaträkningen (med nuvarande regelsystem) skall ställas upp i årsbokslutshandlingen.

Balansräkningen och försäkringsvillkoren

Balansräkningen visar den ekonomiska ställningen eller annorlunda uttryckt tillgångar

och skulder samt skillnaden mellan dessa d.v.s. det egna kapitalet vid räkenskapsårets slut. En enkel formel visar sambanden:

$$\text{Tillgångar} /. \text{Skulder} = \text{Eget kapital}$$

varvid det egna kapitalet kan sägas utgöra den bokförda nettoförmögenheten i företaget.

En balansräkning för ett aktiebolag kan t.ex. se ut som nedanstående (TSEK).

Som framgår uppgår tillgångar (3 800 TSEK) minus skulder (3 100 TSEK) till 700 TSEK vilket motsvarar det egna kapitalet.

Om vi nu kopplar samman balansräkningen med företagsvillkoren kan följande sägas.

Företagsvillkoren består i Sverige oftast av ett paket av försäkringar såsom egendoms-, avbrotts- och ansvarsförsäkring. Därtill kan

andra försäkringar tecknas såsom kreditförlustförsäkring, förmögenhetsbrottsförsäkring, försäkring mot ren förmögenhetsskada och rättsskyddsförsäkring med flera. Här skall först kortfattat beröras egendoms- och ansvarsförsäkring som på olika sätt skyddar balansräkningen.

Egendomsförsäkringen och balansräkningen

Egendomsförsäkringen tecknas för att skydda vissa i villkoren definierade objekttyper mot försäkringsbara skadehändelser, såsom brand -, inbrotts- och vattenskador. Vanligt förekommande objekttyper där försäkrings-tagaren står som ägare till egendomen är följande:

Balansräkning 1994-12-31			
Tillgångar		Skulder och eget kapital	
Omsättningstillgångar		Kortfristiga skulder	
Kassa och bank	300	Leverantörskulder	800
Kundfordringar	600	Skatteskulder	50
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	50	Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	50
Övriga fordringar	50	Övriga kortfristiga skulder	<u>400</u>
Varulager	<u>800</u>		1300
	1800	Långfristiga skulder	
Anläggningstillgångar		Banklån	1 700
Aktier och andelar	100	Övriga lån	<u>100</u>
Andra värdepapper	50		1 800
Patent	200	Summa skulder	3 100
Andra fordringar	50	Eget kapital	
Hyresrätt	100	Bundet eget kapital	
Maskiner och inventarier	700	Aktiekapital	300
Byggnader	<u>800</u>	Reservfond	60
	2000	Fritt eget kapital	
		Balanserad vinst	110
		Årets nettovinst	<u>230</u>
			700
Summa tillgångar	3800	Summa skulder och eget kapital	3 800

- Byggnad
- Maskinerier
- Varor
- Ritningar och arkivalier samt datamedia
- Pengar och värdehandlingar.

Andra objekttyper kan förekomma beroende på den bransch som företaget arbetar i.

Utan att här närmare definiera objekttyperna förtjänar att nämnas något om Maskinerier. Med Maskinerier avses egendom som inte är hänförlig till annan objekttyp och som inte anskaffats eller tillverkats för försäljning eller är särskilt undantagen i villkoren. Till denna objekttyp hänförs sålunda bland annat:

- maskiner, inventarier, ledningar som inte är att hänföra till objekttypen Byggnad
- förbrukningsartiklar såsom bränsle och smörjmedel
- reservdelar till egna maskiner, verktyg och redskap
- utrustning för butik, kontor, laboratorium eller lagerlokal
- trycksaker såsom kataloger och reklamtryck, varuprover
- modeller, press- och stansverktyg, formar och mönster såväl aktuella som inaktuella
- emballage av inventarietyp
- egendom anskaffad för uthyrning eller leasing
- av försäkringstagaren i förhyrd lokal fast bekostad inredning – även om sådan enligt jordabalken tillhör byggnad – såvida inte annat anges i försäkringsbrevet.

Objekttyperna finns i huvudsak bokförda som tillgångar i balansräkningen, vilket innebär att egendomsförsäkringens uppgift i princip är att skydda företagens tillgångar mot vissa försäkringsbara skadehändelser såsom brand eller inbrottskador. Eftersom objekttypen Maskinerier är ett bredare begrepp enligt ovan, än tillgången maskiner och inventarier i balansräkningen, återfinns man ofta en del av Maskinerierna i resultaträkningen (se nedan), d.v.s. de är kostnadsförda anskaffningsåret

(s.k "treårsinventarier"). På liknande sätt återfinns man ofta objekttypen Ritningar, Arkivalier samt Datamedia i resultaträkningen istället för i balansräkningen. De "tung" objekttyperna Byggnad, Maskinerier samt Varor återfinns vi dock, som sagt, i balansräkningen.

Genomgången ovan visar att alla tillgångar inte går att försäkra. Så t.ex. finns det ingen försäkring mot förlust av värdet på en hyresrätt eller nedskrivning av aktier. Däremot finns det t.ex. särskilda försäkringsformer för kreditförlustförsäkring, som skyddar tillgången kundfordringar mot stora kundförluster.

När vi nu har konstaterat var i balansräkningen vi återfinns några väsentliga objekttyperna, kan det vara av intresse att översiktligt beröra värderingsreglerna.

Värderingsreglerna – egendom

Enligt bokföringslagen gäller att omsättnings-tillgångar t.ex. varulager värderas till det lägsta av anskaffnings- och verkligt värde (=bokfört värde). Med verkligt värde förstås försäljningsvärdet reducerat med försäljningskostnader. Om vi nu jämför med värderingsreglerna i villkoren för varor anskaffade för försäljning, gäller att varorna normalt värderas till vad det kostar att utan dröjsmål återställa dem. Med återställande avses reparation eller återanskaffning av varor av samma slag. Detta motsvarar sålunda återanskaffningskostnaden efter skadedagen, reducerat med inkurans eller annan omständighet. I en värld med inflation kommer återanskaffningskostnaden för varor att vara högre än det bokförda värdet. Eftersom värderingsreglerna enligt bokföringslagen avviker från villkorens värderingsregler, kan därför bokfört värde på varulager inte utgöra försäkringsbeloppet. Däremot är bokfört värde på varulager ofta en väsentlig utgångspunkt vid fastställande av försäkringsbelopp. Vid skadereglering har man att på liknande sätt ta hänsyn till olikheterna i värderingsreglerna i bokslut contra

i villkoren.

Beträffande anläggningstillgångar t.ex. maskiner och inventarier gäller att dessa enligt bokföringslagen värderas till anskaffningsvärdet, reducerat med erforderlig värdeminskning (= bokfört värde). Den objekttyp som här ligger närmast till hands är som sagt Maskinerier. Om vi här bortser från reglerna som berör dagsvärdeersättning, gäller enligt försäkringsvillkorens värderingsregler att om återställande av Maskinerier sker, värderas skadan till kostnaden för att utan dröjsmål återställa föremålet på ett rationellt sätt vad beträffar metoder och material. Med återställande förstås reparation eller anskaffande av föremål av samma eller lika ändamålsenligt slag för samma ändamål. Utökas i samband med återställandet skadat föremåls utrustning eller avkastningsförmåga, skall vid värderingen avdrag göras för detta. Detta innebär att försäkringstagaren vid skada kan erhålla ett återanskaffningsvärde, som i normalfallet överstiger det bokförda värdet. Bland annat därför kan bokfört värde på maskiner och inventarier inte ligga till grund för försäkringsbelopp (som har framgått ovan måste man också vid fastställande av försäkringsbelopp ta hänsyn till de Maskinerier som finns bokförda i resultaträkningen). Vid skadevärdering måste man på motsvarande sätt ta hänsyn till de skillnader som finns i värdering av Maskinerier i bokslut jämfört med villkorens värderingsregler.

Egendomsskada och balansräkningen

Låt oss nu se vad som händer i bokslutet ovan vid totalbrand på företagets varulager 1995-01-01. Uppenbarligen är företagets värde på varulagret lika med noll kr skadedagen. Sålunda måste företaget skriva ned sitt varulager med 800 TSEK, varvid tillgångarna minskar med samma belopp till 3 000 TSEK. Härigenom blir det egna kapitalet förbrukat och uppgår till 3000 TSEK, minus 3 100

TSEK eller -100 TSEK. Förutsatt att några dolda tillgångar d.v.s. övervärden på tillgångar inte finns, så är företaget likvidationspliktigt 1995-01-01. Enligt Aktiebolagslagen är ett aktiebolag likvidationspliktigt då företagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Emellertid förutsätter vi också att det finns en företagsförsäkring som skyddar skadad egendom. Detta innebär att företaget enligt bokföringsmässiga grunder bokför en fordran på försäkringsbolaget 1995-01-01, uppgående till varuskadans storlek, som med antagande om återanskaffningsvärde sannolikt kommer att något överstiga bokfört värde, även om självriskan är en kostnad som företaget får stå för självt. Härigenom undviks likvidationsplikten, eftersom det egna kapitalet är intakt efter det att fordran på försäkringsgivaren har bokförts. Det säger sig självt vilka ödesdigra konsekvenser det blir om man är oförsäkrad och/eller underförsäkrad. Istället för att som ovan säga att egenomsförsäkringen tecknas för att skydda tillgångarna i företaget, skulle man kunna säga att försäkringen tecknas för att skydda det egna kapitalet.

Ansvarsförsäkringen och balansräkningen

Ansvarsförsäkringens uppgift är att skydda skulderna i årsbokslutet mot vissa i villkoren angivna ersättningsbara skadestånd. Detta innebär att då ett företag drabbas av skadeståndsskyldighet har man enligt bokföringsmässiga grunder att bokföra en skuld till den skadelidande, varvid det egna kapitalet minskar i motsvarande grad. Detta följer av reglerna i Bokföringslagen, som säger att skulderna i årsbokslutet skall värderas till det högsta av "anskaffnings- och verkligt värde". Genom ansvarsförsäkringen kan företaget bokföra en fordran på försäkringsgivaren (exklusive självrisk) varvid det egna kapitalet i stort blir intakt. Alternativt kan man genom fordran på försäkringsgivaren "kvitta" bort

skulden för skadeståndet. Man kan därför säga att ansvarsförsäkringen tecknas för att skydda det egna kapitalet hos företaget på liknande sätt som egendomsförsäkringen.

Resultaträkningen och försäkringsvillkoren

Resultaträkningen visar företagets intäkter och kostnader under räkenskapsåret. En enkel formel visar sambanden:

$$\text{Intäkter} \text{ ./. } \text{Kostnader} = \text{Resultat (vinst eller förlust)}.$$

En resultaträkning för ett aktiebolag kan t.ex. se ut som följer (TSEK):

Resultaträkning 1994

Försäljningsintäkter	15 000
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader	- 14 300
Rörelseresultat före avskrivningar	700
Avskrivningar	
Maskiner och inventarier	- 200
Byggnad	- 20
Rörelseresultat efter avskrivningar	480
Ränteintäkter	30
Räntekostnader	- 200
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader	310
Extraordinära intäkter	10
Resultat före skatt	320
Skatt	- 90
Årets nettovinst	230

Om vi nu kopplar samman resultaträkningen med företagsvillkoren kan följande redovisas.

Avbrottsförsäkringen och resultaträkningen

Avbrottsförsäkringen tecknas för att skydda företagets resultat (vinst eller förlust) för en period som väljs bland annat med hänsyn till en bedömning av den längsta tänkbara stille-

ståndstid (ersättningsbara inskränkningar i den försäkrade rörelsen) som kan uppkomma vid exempelvis brand. Avbrottsförsäkringen är därför av annan karaktär än t.ex. egendomsförsäkringen, eftersom den förra baseras på tidsperioder med en ackumulerad skada över tiden, medan egendomsförsäkringen ersätter skadad egendom vid en given tidpunkt.

För att tala företagarnas språk, tecknar man en avbrottsförsäkring för att skydda sitt resultat efter finansiella intäkter och kostnader under ansvarstiden (310 TSEK i exemplet ovan). Förväntar sig företaget ett resultat, efter finansiella intäkter och kostnader på 310 TSEK under ansvarstiden, så skall man med vissa undantag också redovisa 310 TSEK efter det att avbrottsskadan har slutreglerats.

Försäkringsvillkorens skadevärderings- och skadeersättningsregler anvisaren beräkningsmetod baserat på förlorat täckningsbidrag m.m. för att komma fram till en ersättningsbar avbrottsskada som, då ersättningen har bokförts hos företaget, således medför att resultatet efter finansiella intäkter och kostnader (med vissa undantag) blir det som företaget hade haft om avbrottsskadan ej hade inträffat. Med försäkringsmässigt täckningsbidrag förstås försäljningsvärdet efter lämnade kassa- och varurabatter (exkl. mervärdeskatt och särskilda varuskatter) för såld, levererad vara eller utförda tjänster, minskat med vissa i villkoren definierade s.k. "rörliga" kostnader. Resonemanget ovan innebär att vid värdering av avbrottsskador kan man i många fall analysera resultatet efter finansiella intäkter och kostnader, inklusive framräknad avbrottsskada, för att kontrollera rimligheten i sina beräkningar.

Avbrottsskada och resultaträkning

För att åskådliggöra ovanstående redovisas följande exempel, varvid resultaträkningen stuvats om för att möjliggöra värdering enligt villkoren (TSEK):

	1994	1995	1995
	Jämförelseår	Förväntat ansvarstiden	Utfall ansvarstiden
Försäljningsintäkter	15 000	16 500	12 000
Ej försäkrade "rörliga" kostnader	<u>- 8 000</u>	<u>- 8 800</u>	<u>- 6 400</u>
Täckningsbidrag	7 000	7 700	5 600
Försäkrade "fasta" kostnader (netto) varav extrakostnader 100 tkr	<u>- 6 690</u>	<u>- 7 359</u>	<u>- 7 300</u>
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader	310	341	- 1 700

Som framgår ovan redovisas en förlust efter finansiella intäkter och kostnader på - 1 700 TSEK under ansvarstiden, vilket bland annat beror på att företaget har förlorat täckningsbidrag p.g.a. en ersättningsbar egendomsskada. Det är troligt att företagaren i sådant fall tänker utifrån att skydda sin resultaträkning och att hans värdering av avbrottskadan ganska enkelt kan göras, nämligen genom att jämföra det förväntade resultatet efter finansiella intäkter och kostnader +341 TSEK med utfallet under samma period -1 700 TSEK, d.v.s. avbrottskadan kan på så sätt värderas till 2 041 TSEK före karens m.m.

Ur försäkringsgivarens synpunkt skulle avbrottskadan värderas i enlighet med reglerna i villkoren enligt följande (TSEK):

Förväntat täckningsbidrag under ansvarstiden	7 700
Avgår:	
Faktiskt intjänat täckningsbidrag under ansvarstiden	<u>- 5 600</u>
Täckningsbidragsbortfall	2 100
Tillkommer:	
Skadebegränsande kostnader	100
Avgår:	
Inbesparade försäkrade kostnader	- 159
Övriga korrigeringar	<u> 0</u>
Beräknad avbrottskada före ränta, karens, eventuell underförsäkring samt påföljd vid åsidosättande av säkerhetsföreskrift	2 041

Exemplet belyser litet de olika utgångspunkterna som finns vid värdering av avbrottskador hos försäkringstagaren (=kunden) respektive hos försäkringsgivaren.

Sammanfattning

Företagsförsäkring tecknas i grunden för att skydda företagets bokslut och därmed det egna kapitalet mot ekonomiska förluster i samband med försäkringsskador. Att det egna kapitalet skyddas är en angelägenhet som berör olika intressenter såsom aktieägare, banker, leverantörer, anställda samt stat och kommun. Egendomsförsäkringen skyddar i princip företagets tillgångar i balansräkningen. Ansvarsförsäkringen skyddar, så att skulderna i balansräkningen inte ökar vid skadestånd och avbrottsförsäkringen skyddar i normalfallet resultatet efter finansiella intäkter och kostnader i resultaträkningen under ansvarstiden. Att känna till dessa sammanhang torde underlätta vid tecknandet av försäkringar. Säljaren/mäklaren kan härigenom på ett mer begripligt sätt "översätta" försäkringsvillkoren till kundens ekonomiska begreppsvärld. Kunskaper om företagets ekonomi är också ett medel i riskurvalsbedömningen. Genom informationsteknik, IT, är det idag möjligt att med ganska enkla ekonomiska analyser bilda sig en uppfattning om risken skall bedömas som "god" eller "dålig" ur

företagsekonomisk synvinkel. Vid värdering och reglering av företags- och industriskador är kunskaper om företagets ekonomi också ett betydelsefullt hjälpmedel. Försäkrings-skador och utfallande ersättningar återspeglar sig på olika sätt i ett företags bokslut, och många gånger kan kännedomen om de ekonomiska sammanhangen komma till praktisk användning vid värdering och reglering av framför allt svårbedömda skador.

Källförteckning:

Företagsförsäkring – En försäkringsrättslig introduktion Andra upplagan, Peter Lagerström och Carl Martin Roos, Juristförlaget JF AB, 1991.

Företagsekonomi – från begrepp till beslut. Andra upplagan, Nancy Holmström, Bonnier Utbildning AB, 1995.

Försäkringsvillkor K708:10, Kombinerad företagsförsäkring Försäkrings AB Skandia.

Föreningen Auktoriserade Revisorer FARs Samlingsvolym 1995, FARs Förlagsservice.